

- організування поставок, а також надання логістичних послуг у межах підтримки державою-господарем;
- організація логістичного забезпечення аеромобільних військ і сил швидкого реагування.

1. Bartosiewicz S., Górski P. *Spojrzenie na logistykę w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.* – Bielska-Biala, 2005. 2. Ficoń K. *Logistyka operacyjna.* Belstudio. – Warszawa, 2004. – 242 s. 3. Крикавський Є.В., Патора Р. *Логістика: традиційні і нетрадиційні сфери використання* // Вісн. Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – 2006. – № 552: *Логістика.* – С. 62–75. 4. *Руководство по действиям роты (взвода) материального обеспечения.* – М.: Военное изд-во, 1988. 5. *Общевойские уставы Вооруженных сил СССР.* – М.: Воениздат, 1978. – 446 с. 6. *Методические рекомендации по подготовке и проведению ротных и батальонных тактических учений с боевой стрельбой.* – М.: Воениздат, 1981. – 98 с. 7. Bartosiewicz S. *Logistyka w SZ RP, Logistyka a Jakość, nr 1.* 8. Brzeziński M. *Logistyka wojskowa.* – Warszawa: WAT, 2000. 9. Ficoń K. *Współczesna logistyka wojskowa.* – Warszawa: BEL STUDIO, 2002.

УДК 338.330.24+621

Т.О. Смірнова

Національний університет “Львівська політехніка”

АНАЛІЗУВАННЯ ФАКТОРІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© Смірнова Т.О., 2009

Проаналізовано показники ефективності, зокрема ризиковості інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств, також виділено і проаналізовано фактори, які впливають на ефективність управління ризиками інвестиційної діяльності підприємств.

Analyze performance, including investment ryzykovosti engineering companies also isolated and analyzed the factors affecting the effectiveness of risk management investment companies.

Актуальність проблеми

Формування управлінських рішень, пов'язаних із залученням або здійсненням інвестицій неминує пов'язане із необхідністю врахування ризиків інвестиційної діяльності. Неадекватне ідентифікування цих ризиків, а також їх необ'єктивне оцінювання є причиною низького рівня ефективності заходів щодо запобігання, зниження чи ліквідації ризиків інвестиційної діяльності. Сьогодні не існує науково-обґрунтованих теоретичних і методичних положень щодо управління ризиками інвестиційної діяльності. Більшість з існуючих підходів є доволі фрагментарними. Це істотно ускладнює формування і реалізацію суб'єктами інвестиційної діяльності рішень, пов'язаних із залученням і використанням інвестиційних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень

У процесі дослідження проаналізована наукова література, яка відображає досвід вітчизняних і зарубіжних авторів з обраного напрямку дослідження, а також матеріали машинобудівних підприємств, які залучають і здійснюють інвестиції.

У науковій літературі значну увагу приділено методичним рекомендаціям із управління інвестиційними портфелями, збалансуванню рівня доходності і ризиковості інвестиційних портфелів, техніко-економічному обґрунтуванню інвестиційних проектів на засадах оцінювання

економічних та інших ризиків, оцінюванню ефективності інвестицій у різні види активів тощо. Найвідомішими у цих напрямках є праці І. Алексєєва, В. Бернса, І. Бланка, Л. Борщ, В. Вітлінського, П. Верченка, В. Геєця, Л. Гітмана, А. Гойка, М. Голованенка, Д. Джонка, А. Загороднього, В. Козика, М. Колісника, О. Кузьміна, Л. Лазєбника, Н. Машиної, Т. Майорової, І. Мойсеєнко, Я. Наконечного, В. Паламарчука, А. Пересади, Й. Петровича, Ж. Поплавської, Н. Подольчака, П. Рогожина, Ф. Рута, А. Сігала, Дж. Сороса, Ю. Стадницького, І. Тивончука, О. Устенка, А. Філіпенка, Д. Черваньова, Чухрай Н., Шевчука В., Шегди А. та інших.

Незважаючи на велику кількість наукових праць і значні досягнення в теорії і практиці управління ризиками інвестиційної діяльності є частина питань, які залишаються постійним об'єктом дискусій. До них варто зарахувати показники, які характеризують рівень ризику інвестиційної діяльності підприємств, фактори, які впливають на ефективність управління ризиками інвестиційної діяльності, моделі, механізми і системи управління ризиками тощо.

Пошук можливостей вирішення вказаних проблем у цій статті націлено на розроблення теоретичних положень і методико-прикладних рекомендацій із удосконалення управління ризиками інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств.

Мета статті

Метою дослідження є розроблення теоретичних положень і методико-прикладних рекомендацій із удосконалення управління ризиками інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств.

Виклад основного матеріалу

Залучення або здійснення інвестицій неминує пов'язане із необхідністю врахування ризиків інвестиційної діяльності. Ризик інвестиційної діяльності є невизначеністю щодо досягнення очікуваних результатів інвестиційної діяльності внаслідок багатоваріантності зв'язків між факторами, що її визначають у поточному і майбутньому періодах інвестиційної діяльності. Узагальненні позиції науковців, а також власні уточнення поняття «ризик інвестиційної діяльності» дали змогу побудувати класифікацію ризиків інвестиційної діяльності: за об'єктом інвестування (ризики, пов'язані зі здійсненням реальних інвестицій, ризики, пов'язані зі здійсненням фінансових інвестицій); за характером впливу на активи реципієнта (ризики, пов'язані зі здійсненням прямих інвестицій; ризики, пов'язані зі здійсненням портфельних інвестицій); за відношенням до виробничо-господарської діяльності підприємства (ризики, пов'язані зі здійсненням внутрішніх інвестицій; ризики, пов'язані зі здійсненням зовнішніх інвестицій); за цільовою спрямованістю (ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються з метою збереження вартості ресурсів; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються з метою отримання прибутку; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються з метою забезпечення приросту вартості ресурсів; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються з метою отримання соціальних та інших ефектів); за формою здійснення (ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються у формі грошових коштів; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються у матеріальній формі; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються у формі нематеріальних активів; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються у інтелектуальній формі); за суб'єктами інвестування (ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються державами; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються індивідуальними інвесторами; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються корпораціями та іншими підприємствами; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються виробничо-господарськими об'єднаннями; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються міжнародними організаціями; ризики, пов'язані з інвестиціями, які здійснюються багатонаціональними та транснаціональними компаніями).

З позиції системного підходу управлінське рішення є елементом системи менеджменту, а з позиції процесійного підходу – результатом управлінського процесу, який характеризується обґрунтованим вибором оптимального варіанта вирішення управлінської проблеми і комплексом взаємопов'язаних дій, які необхідно виконати для реалізації рішення. Враховуючи це, під час виконаних досліджень проаналізовано роль різних видів управлінських рішень в управлінні ризиками інвестиційної діяльності. Аналізування показало, що із загальної сукупності рішень, які наводять науковці, найбільше прикладне значення має поділ управлінських рішень за способом

формування на індивідуальні та колективні, за способом формування на рішення, які передбачають укладання страхового договору, застосування деривативів, диверсифікації, варіативність реалізації виробничо-господарських операцій тощо; за рівнем ефективності на раціональні і нераціональні. Застосування наведених трактувань вказаних видів управлінських рішень під час управління ризиками інвестиційної діяльності дозволить керівникам інвестиційних проектів, які реалізуються на базі машинобудівних підприємств, формалізувати і систематизувати заходи щодо оптимізування результатів управління інвестиційної діяльності.

Управління ризиками інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств доцільно здійснювати, базуючись на таких принципах: економічної ефективності, креативності, раціональності управлінських дій, технологічності, системності, кумулятивності, комплексності, динамічності, повноти охоплення та узгодженості інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності, фінансової стійкості, інформаційної безпеки, сприяння інвестиційній привабливості підприємства, критеріальної альтернативності, єдності кількості та якості. Дотримання виділених принципів суб'єктами інвестиційної діяльності сприятиме покращанню результатів управління ризиками інвестиційної діяльності, зокрема дозволить їх своєчасно виявляти, знижувати їх рівень і запобігати ймовірності їх виникнення у майбутньому.

Аналізування показників інвестиційної діяльності досліджуваних підприємств (805 організацій) показало, що загалом в Україні інвестиційна діяльність цих підприємств є доволі результативною (табл. 1).

Так, станом на 1.01.08 р. чистий прибуток від їх інвестиційної діяльності становив 1629764,20 тис. грн. У результаті здійснених інвестицій підприємства сформували активи загальною вартістю 25563072,6 тис. грн., з них 12897750,03 тис. грн. – чисті активи. Внаслідок вкладення коштів у виробництво машин та устаткування підприємства отримали чистий річний прибуток у розмірі 1629764,2 тис. грн. Як наслідок, було отримано додатні значення показників рентабельності (рентабельність реалізації – 19,22 %, прибутковість задіяних активів – 3,66 %, прибутковість інвестицій – 36,72 %). Чистий дохід, отриманий від інвестування, що припадає на одного працівника становив 127,31 тис. грн.

У Львівській області аналізувалось 22 підприємства, які спеціалізуються на виробництві машин та устаткування. Порівняно із даними по Україні інвестиційна діяльність цих підприємств є неефективною.

Незважаючи на те, що в результаті інвестиційної діяльності підприємств сформовано активи на доволі велику суму – 386809,50 тис. грн., причому з них майже 65% є чистими активами, більшість значень показників є від'ємними. Із 22 досліджуваних підприємств лише чотири успішно реалізують інвестиційну діяльність (ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод», ВА «Автомат», ВАТ «Самбіра-гротехмаш», ВАТ «Червоноградський ремонтно-механічний завод»). Середня величина чистого прибутку цих підприємств, отриманого від інвестиційної діяльності, становить 605,15 тис. грн. Своєю чергою, середня величина рентабельності реалізації дорівнює 15,12 %, середній рівень прибутковості задіяних активів становить 3,58 %, а середній рівень прибутковості інвестованого капіталу – 6,76 %. Щодо підприємств, які спеціалізуються на виробництві офісного устаткування та електронно-обчислювальних машин, то у загальній кількості досліджуваних організацій їх частка становить всього 1,24 % (10 підприємств). Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що протягом аналізованого періоду інвестиційна діяльність цих підприємств була низько ефективною. Доцільно звернути увагу на те, що протягом 2007 р. обсяг чистих активів, сформованих у результаті інвестування ідентифіковано з від'ємним значенням (-90378,90 тис. грн.). Від'ємним є також прибутковість інвестованого капіталу. Ці дані вказують на те, що у структурі валюти балансу досліджуваних підприємств переважна частка припадає на активи, які не беруть участі у виробничо-господарському процесі, а також на активи у формі сумнівної дебіторської заборгованості. Ситуація, яка склалась у цій групі підприємств, є типовою для організацій із фізично і морально застарілими основними засобами. Як правило, такі підприємства перебувають на межі банкрутства, але «тримаються на плаву» завдяки певних державних замовлень і державного фінансування.

Наступною групою досліджуваних підприємств є організації, які спеціалізуються на виробництві електричних машин і устаткування. Загалом, під час дослідження були вивчені матеріали 119 таких підприємств, з них сім розміщені у Львівській області (ВАТ «Іскра», ВАТ «ЛьвівОргрес», ВАТ «Західенергоавтоматика», ВАТ «Екватор», ВАТ «Самбірський приладобудівний завод «Омега», ВАТ

«Мікроприлад», ВАТ «Перемишлянський приладобудівний завод «Модуль»). Ця група підприємств є найбільш чисельною. Судячи із наведених статистичних даних інвестиційна діяльність цих організацій в цілому по Україні є досить ефективною. Значення практично усіх показників прибутковості цих підприємств є вищими за середні значення показників у інших досліджуваних групах. Щоправда такий стан справ не є характерним для усіх досліджуваних підприємств у Львівській області. З семи місцевих підприємств, які виробляють електричні машини і устаткування тільки три успішно реалізують інвестиційну діяльність (ВАТ «Іскра», ВАТ «Екватор» і ВАТ «Самбірський приладобудівний завод «Омега»). Це однаковою мірою стосується як залучення інвестиційних ресурсів, так і їх використання. Цей висновок є результатом зіставлення значень показників чистого прибутку і обсягу чистих активів, сформованих у результаті інвестиційної діяльності підприємств. Ці показники забезпечили додатні значення показників прибутковості реалізації, задіяних активів та інвестованого капіталу. Незважаючи на результативність інвестиційної діяльності цих підприємств, загалом у Львівській області підгалузь виробництва електричних машин та устаткування є збитковою, а інвестиційна привабливість є низькою. Однею з основних причин цього є непродуктивна структура валюти балансу і відсутність інноваційної ініціативності власників і керівників цих підприємств.

Інвестиційна діяльність підприємств, які спеціалізуються на виробництві апаратури для радіо, телебачення і зв'язку, а також медичної техніки, вимірювальних засобів, оптичних приладів, устаткування і годинників є не ефективною як у Львівській області (ЗАТ НВО «Термоприлад», ВАТ «Бориславський завод радіоелектронної медичної апаратури», ВАТ «Золочівський радіозавод», ВАТ «Львівський завод радіоелектронної медичної апаратури»), так і загалом в Україні. Для досліджуваної групи підприємств характерним є збитковість інвестиційної діяльності і від'ємні значення показників прибутковості.

Дещо кращий стан інвестиційної діяльності спостерігається на підприємствах, які спеціалізуються на виробництві автомобілів, причепів, напівпричепів, а також інших транспортних засобів. А загалом по Україні підприємства, що належать до цих досліджуваних груп ефективно використовують інвестиційні ресурси. У них додатні значення чистого прибутку, отриманого від інвестиційної діяльності, доволі значною є частка чистих активів сформованих у результаті інвестиційної діяльності, додатними і доволі високими є значення показників прибутковості.

Завдяки раціональності управлінських рішень прийнятих керівниками підприємств Львівської області, які належать до досліджуваної групи (ВАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів», ЗАТ «Завод комунального транспорту», ВАТ «Самбірський дослідно-експериментальний завод», ВАТ «Виробничо-наукова компанія «Розточчя-СТ», ВАТ «Стрий-Авто», ВАТ «Бориславський авторемонтний завод», ВАТ «Пасавтопром») вказані підгалузі машинобудування є прибутковими. Ознайомлення із позицією керівників цих підприємств на предмет обраної ними стратегії щодо реалізації інвестиційної діяльності показало, що переважно вона зводиться до залучення інвестиційних ресурсів серед потенційних споживачів готової продукції. Така стратегія посилює управління Так, станом на 1.01.08 р. чистий прибуток від їх інвестиційної діяльності становив 1629764,20 тис. грн. У результаті здійснених інвестицій підприємства сформували активи загальною вартістю 25563072,6 тис. грн., з них 12897750,03 тис. грн. – чисті активи. Внаслідок вкладення коштів у виробництво машин та устаткування підприємства отримали чистий річний прибуток у розмірі 1629764,2 тис. грн. Як наслідок, було отримано додатні значення показників рентабельності (рентабельність реалізації – 19,22 %, прибутковість задіяних активів – 3,66%, прибутковість інвестицій – 36,72 %). Чистий дохід, отриманий від інвестування, що припадає на одного працівника становив 127,31 тис. грн.

Отримана експертна інформація вказує на особливості бачення керівниками підприємств умов, в яких ухвалюються рішення щодо зниження та ліквідації ризиків інвестиційної діяльності, формалізації та обґрунтованості заходів, які реалізуються в системі управління ризиками інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств.

Її практичне застосування сприятиме раціональності управлінських дій, формалізації та обґрунтованості заходів, які реалізуються в системі управління ризиками інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств